

HUDUDLARDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Sharipova Shahribonu Adilbek qizi

Ranch universiteti
2-kurs magistranti

Annotatsiya

Maqolada hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish tizimini takomillashtirishning nazariy asoslari umumlashtirildi va to'rt bo'g'inli boshqaruv modeli ishlab chiqildi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil hamda indikatorlarga asoslangan baholash usullaridan foydalanildi. Axborot bazasini xalqaro raqamli rivojlanish indeksleri, milliy statistika va normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi. Natijalar O'zbekistonda elektron hukumat, raqamli infratuzilma va raqamli tadbirkorlik ko'rsatkichlari barqaror yaxshilanganini ko'rsatdi. Taklif etilgan model raqamli infratuzilma, institutsional boshqaruv, inson kapitali va tadbirkorlik muhitini monitoring konturi orqali bog'ladi. Yondashuv hududlarning raqamli yetukligini qiyosiy baholash, resurslarni ustuvor yo'nalishlarga taqsimlash va xizmatlar sifatini oshirishga yo'naltirildi. Model mahalliy imkoniyatlar va aniqlangan rivojlanish tafovutlarini hisobga olgan samarali rejalashtirish uchun metodologik asos yaratdi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, hududiy rivojlanish, raqamli infratuzilma, institutsional boshqaruv, inson kapitali, raqamli tadbirkorlik, monitoring.

Аннотация

В статье были обобщены теоретические основы совершенствования системы развития цифровой экономики в регионах и разработана четырехзвенная модель управления. В исследовании применялись системный подход, сравнительный анализ и оценка на основе индикаторов. Информационную базу составили международные индексы цифрового развития, национальная статистика и нормативно-правовые документы. Результаты показали устойчивое улучшение показателей электронного правительства, цифровой инфраструктуры и предпринимательства в Узбекистане. Предложенная модель объединила цифровую инфраструктуру, институциональное управление, человеческий капитал и предпринимательскую среду посредством контура мониторинга. Подход был направлен на сравнительную оценку цифровой зрелости регионов, распределение ресурсов по приоритетным направлениям и повышение качества услуг. Модель создала методологическую основу для планирования с учетом местных возможностей и выявленных различий в развитии.

Ключевые слова: цифровая экономика, региональное развитие, цифровая инфраструктура, институциональное управление, человеческий капитал, цифровое предпринимательство, мониторинг.

Abstract

The article summarized theoretical foundations for improving regional digital economies and proposed a four-component governance model. The study employed a systems approach, comparative analysis, and indicator-based assessment. International

digital development indices, national statistics, and regulatory documents formed the information base. The results demonstrated sustained improvements in Uzbekistan's e-government, digital infrastructure, and digital entrepreneurship indicators. The proposed model connected digital infrastructure, institutional governance, human capital, and the entrepreneurial environment through a monitoring loop. The approach was intended to compare regional digital maturity, allocate resources to priority areas, and improve service quality. The model provided a methodological basis for planning that reflected capacities and identified development disparities.

Keywords: digital economy, regional development, digital infrastructure, institutional governance, human capital, digital entrepreneurship, monitoring.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi iqtisodiy nazariyada so'nggi o'n yillik mobaynida mustaqil tadqiqot predmetiga aylandi. Uning mazmunini aniqlashtirishda keng e'tirof etilgan yondashuv iqtisodiyotni uch konsentrik qatlamga ajratishni nazarda tutadi: axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yaratuvchi raqamli sektor, uning ustiga qurilgan platforma va raqamli xizmatlar majmui hamda texnologiyalarni qo'llash orqali o'zgargan an'anaviy tarmoqlar. Ushbu tasnifga ko'ra tor ma'nodagi raqamli iqtisodiyot jahon yalpi ichki mahsulotining taxminan besh foizini va bandlikning uch foizini qamrab oladi, keng ma'nodagi raqamlashtirilgan iqtisodiyot esa deyarli barcha tarmoqlarga yoyiladi [1]. Qatlamli talqin raqamli iqtisodiyotni statistik o'lchash hamda uni hududiy darajada boshqarish uchun metodologik tayanch vazifasini bajaradi.

Hududiy kesimda raqamli iqtisodiyotning o'ziga xosligi ikki yo'nalishdagi jarayonning o'zaro ta'siridan kelib chiqadi. Bir tomondan, telekommunikatsiya tarmoqlari va raqamli platformalar masofa omilining iqtisodiy ahamiyatini pasaytiradi, markazdan uzoqdagi hududlarda faoliyat yurituvchi xo'jalik subyektlariga milliy va xalqaro bozorlarga bevosita chiqish imkonini beradi. Ikkinchi tomondan, raqamli kompetensiyalar, venchur kapitali va ilmiy-texnik infratuzilma yirik shahar markazlarida to'planish xususiyatiga ega bo'ladi. Xalqaro baholashlarga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlar raqamli transformatsiyadan olinadigan iqtisodiy foydani oshirishlari uchun infratuzilma, ko'nikma va institutlar yo'nalishlarida bir vaqtning o'zida izchil harakat qilishlari talab etiladi [2]. Ana shu uchlik hududiy siyosatning mazmunini belgilaydi va raqamli rivojlanishni bir tomonlama texnik vazifa sifatida emas, balki kompleks iqtisodiy vazifa sifatida ko'rishni taqozo etadi.

O'zbekistonda raqamli rivojlanish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. «Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasi raqamli infratuzilmani kengaytirish, elektron hukumatni, raqamli ta'lim va raqamli industriyani rivojlantirish vazifalarini yaxlit dastur doirasida birlashtirdi hamda hududlar va tarmoqlarni raqamli transformatsiya qilish dasturlarining bajarilishini muvofiqlashtirish uchun maxsus komissiya tashkil etilishini belgiladi [3]. Strategiyaning hududiy bo'limi Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlarning har biri uchun alohida loyihalar majmuini nazarda tutib, raqamli o'zgarishlarni mahalliy

boshqaruv darajasiga olib chiqdi. Ushbu hujjat hududiy raqamli siyosatning huquqiy va tashkiliy asosini yaratdi.

Hududiy raqamli rivojlanishni boshqarish tizimli yondashuvni talab qiladi, chunki uning tarkibiy elementlari o'zaro bog'langan holda samara beradi. Keng polosali aloqa tarmog'i o'z-o'zidan iqtisodiy o'sishni ta'minlamaydi: undan foydalanish uchun aholida zarur ko'nikmalar, tadbirkorlikda raqamli biznes modellari, davlat boshqaruvida esa ma'lumotga asoslangan qaror qabul qilish madaniyati shakllanishi lozim. Tizimning biror bo'g'ini zaif qolsa, boshqa bo'g'inlarga kiritilgan sarmoyaning qaytimi pasayadi. Ushbu mantiq maqolaning konseptual o'zagini tashkil etadi.

Maqolaning maqsadi - hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish tizimini takomillashtirishning nazariy asoslarini umumlashtirish va uni boshqarishning amaliy modelini ishlab chiqishdan iborat. Maqsadga erishish yo'lida quyidagi vazifalar hal etildi: raqamli iqtisodiyotning hududiy o'lchovi konseptual jihatdan aniqlashtirildi; xalqaro indekslar va milliy statistika ma'lumotlari asosida mamlakatning raqamli yetuklik darajasi baholandi; hududiy raqamli rivojlanishni boshqarishning to'rt bo'g'inli modeli asoslandi; modelning monitoring mexanizmi mazmuni belgilandi va amaliy takliflar shakllantirildi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli iqtisodiyotning hududiy jihatlarini o'rganuvchi ilmiy adabiyotda bir nechta mustaqil yo'nalish shakllangan. Birinchi yo'nalish raqamli iqtisodiyotning milliy miqyosdagi rivojlanish yo'lini va davlat siyosatining rolini tadqiq etadi. Xitoy misolida olib borilgan umumlashtiruvchi tadqiqotlar raqamli iqtisodiyotning o'sishi bozor talabi, davlat-bozor munosabatlarining mutanosibligi va texnologik taraqqiyot o'rtasidagi muvozanatga bog'liqligini ko'rsatdi; ushbu mamlakatda raqamli iqtisodiyot hajmi 2012-2022 yillarda 11 trillion yuandan 50,2 trillion yuangacha o'sib, yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 21,6 foizdan 41,5 foizga yetdi [4]. Ushbu natija raqamli o'zgarishlarning milliy miqyosdagi sur'ati izchil institutsional qo'llab-quvvatlash bilan uzviy bog'liq ekanini dalillaydi.

Ikkinchi yo'nalish raqamli infratuzilmaning hududiy innovatsion samaradorlikka ta'sirini ekonometrik usullar bilan o'lchashga qaratilgan. Xitoyning 281 ta shahri bo'yicha 2013-2020 yillar panel ma'lumotlarida fazoviy Durbin modeli qo'llanilgan tadqiqot mahalliy raqamli infratuzilmaning mahalliy yashil innovatsion samaradorlikni sezilarli oshirishini, ayni paytda qo'shni hududlarga nisbatan resurslarni o'ziga tortuvchi ta'sir yuzaga kelishini aniqladi; mualliflar bu ta'sir shahar o'lchami va texnologik daraja bo'yicha geterogen ekanini ko'rsatdi [5]. Ushbu xulosa hududiy raqamli siyosatda bir xil andozali yechimlar o'rniga tabaqalashtirilgan yondashuv zarurligini asoslaydi.

Uchinchi yo'nalish raqamli iqtisodiyotning fazoviy taqsimoti va hududlararo mutanosiblikni o'rganadi. Ko'p o'lchovli indikatorlar tizimi asosida olib borilgan tadqiqot raqamli iqtisodiyot darajasining hududiy klasterlanish xususiyatiga ega ekanini, global Moran indeksi kuzatuv davrida 0,250 dan 0,301 gacha oraliqda tebranib, besh foizli ahamiyatlilik darajasida musbat fazoviy bog'lanishni tasdiqlaganini ko'rsatdi; ko'rsatkichning asta-sekin pasayishi esa hududlararo

farqlarning torayish tendensiyasini aks ettirdi [6]. Shahar aglomeratsiyalari doirasidagi fazoviy tahlillar raqamli rivojlanishning gradiyentli va ko'p qutbli xarakterga ega ekanini, Kernel zichligi va Dagum-Jini koeffitsiyenti yordamida guruhlararo va guruhichi farqlarni ajratish mumkinligini aniqladi [7].

To'rtinchi yo'nalish raqamli faoliyatning to'planishi bilan hududning iqtisodiy barqarorligi o'rtasidagi bog'liqlikka bag'ishlangan. Raqamli iqtisodiyot aglomeratsiyasining shahar barqarorligiga ta'sirini o'rgangan ish mahalliy to'planishning shahar chidamliligini oshirishini, hududlararo farqlarning esa raqobatli rivojlanish strategiyasi orqali asta-sekin muvozanatlashishini ko'rsatdi [8]. Ushbu natijalar raqamli o'zaklarni shakllantirish hududiy siyosatning samarali vositasi ekani haqidagi fikrni quvvatlaydi.

Nazariy adabiyotda raqamli omilning hududlar o'rtasidagi tafovutga ta'siri ikki xil talqin doirasida muhokama qilinadi. Birinchi talqinga ko'ra, aloqa tarmoqlarining kengayishi axborotga kirish imkonini tenglashtirib, chekka hududlarning markazga yaqinlashuviga xizmat qiladi. Ikkinchi talqin esa raqamli faoliyatning yuqori malaka va qo'shimcha infratuzilma talab qilishini hisobga olib, dastlabki bosqichda ustunlik yirik markazlarda to'planishini ta'kidlaydi. Empirik natijalar ikkala mexanizmning bir vaqtda amal qilishini va ularning nisbati hududning boshlang'ich darajasiga bog'liqligini ko'rsatdi [5]. Ushbu xulosa hududiy siyosatda umumiy infratuzilma bilan bir qatorda malaka va institutlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan maqsadli choralar zarurligini asoslaydi.

Sanab o'tilgan yo'nalishlarda qo'llanilgan uslubiy vositalar bir-birini to'ldiradi. Fazoviy ekonometrika modellari hududlararo ta'sir kanallarini miqdoriy baholashga, ko'p o'lchovli indeks usullari raqamli rivojlanish darajasini integral ko'rsatkichda ifodalashga, taqsimot tahlili esa hududlar o'rtasidagi farqlarning vaqt bo'yicha o'zgarishini kuzatishga imkon beradi. Ushbu vositalarning umumiy jihati shundaki, ularning barchasi raqamli iqtisodiyotni bir nechta tarkibiy blokdan iborat tizim sifatida talqin qiladi: infratuzilma, foydalanish darajasi, raqamli tadbirkorlik va institutsional muhit. Ana shu tarkibiy bo'linish hududiy boshqaruv modelini qurishda tabiiy tayanch nuqtasi vazifasini bajaradi.

O'zbekiston sharoitiga bag'ishlangan tadqiqotlarda raqamli iqtisodiyotning milliy xususiyatlari va rivojlanish salohiyati o'rganilgan. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi tomonidan tayyorlangan tahliliy hisobot mamlakat raqamli iqtisodiyotining holatini, jumladan sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish uchun zarur raqamli asoslarni baholadi va yoshlarning raqamli tadbirkorlikdagi ishtirokini kengaytirish yo'nalishlarini aniqladi [9]. Milliy ilmiy adabiyotda raqamli iqtisodiyotni statistik o'lchash masalalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sektorining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi va raqamli infratuzilmaning kengayish dinamikasi tahlil obyekti sifatida qaraldi [10]. Elektron hukumat xizmatlari sohasidagi milliy yutuqlarni xalqaro reytinglar prizmasida o'rgangan ishlar davlat xizmatlarining yagona interaktiv portali orqali ko'rsatilayotgan elektron xizmatlar soni yetti yuzdan oshganini va telekommunikatsiya infratuzilmasi subindeksi bo'yicha erishilgan natija umumiy indeksni yuqoriga tortganini qayd etdi [11].

Mavjud adabiyot raqamli iqtisodiyotning o'sish omillari va fazoviy taqsimotini yetarlicha yoritgan bo'lsa-da, hududiy darajada raqamli rivojlanishni boshqarishning yaxlit tizimli modeli, uning bo'g'inlari o'rtasidagi funksional bog'lanish va monitoring konturi alohida o'rganish predmeti sifatida kam ishlangan. Maqola ushbu bo'shliqni to'ldirishga yo'naltirilgan va hududiy raqamli rivojlanishni boshqarishning amaliy modelini taklif etadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot nazariy-uslubiy xarakterga ega bo'lib, tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil va indikatorlarga asoslangan baholash usullari uyg'unligida amalga oshirildi. Tizimli yondashuv hududiy raqamli iqtisodiyotni o'zaro bog'langan bo'g'inlardan tashkil topgan yaxlit obyekt sifatida ko'rish imkonini berdi. Qiyosiy tahlil xalqaro indekslar dinamikasini vaqt va geografik kesimda solishtirishga xizmat qildi. Indikatorlarga asoslangan baholash esa sifat xulosalarini o'lchanadigan ko'rsatkichlar bilan mustahkamlashga imkon yaratdi.

Baholashning tayanch manbalari sifatida xalqaro tashkilotlarning rasmiy metodologiyaga ega indeksleri tanlandi. Xalqaro telekommunikatsiya ittifoqining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanish indeksi ulanishning umumiyli va mazmunliligi konsepsiyasiga asoslanib, infratuzilma, narxning qulayligi va foydalanish darajasini birlashtiradi [12]. Birlashgan Millatlar Tashkilotining elektron hukumat rivojlanishi indeksi onlayn xizmatlar ko'lam va sifati, telekommunikatsiya infratuzilmasi hamda inson kapitali subindekslarining o'rtacha tortilgan qiymati sifatida hisoblanadi [13]. Jahon bankining GovTech yetuklik indeksi davlat boshqaruvining raqamli transformatsiyasini to'rtta yo'nalish - asosiy davlat tizimlari, onlayn xizmatlar yetkazib berish, raqamli fuqarolik ishtiroki va raqamli islohotlarni qo'llab-quvvatlovchi omillar - bo'yicha 48 ta indikator orqali o'lchaydi; indeksning jahon bo'yicha o'rtacha qiymati 2022-yildagi 0,552 dan 2025-yilda 0,589 ga ko'tarildi [14]. Ushbu uchta indeks birgalikda raqamli yetuklikning texnik, institutsional va insoniy o'lchovlarini qamrab oladi.

Milliy darajadagi ma'lumotlar manbai sifatida O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining raqamli iqtisodiyot bo'limida e'lon qilinadigan rasmiy ko'rsatkichlar qatoridan foydalanildi. Ushbu qator axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sektorida yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat hajmi va uning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, axborot iqtisodiyoti va elektron tijorat sektorining ulushi hamda keng polosali internetga ulanish imkoniyatiga ega uy xo'jaliklari ulushi kabi indikatorlarni o'z ichiga oladi [15]. Rasmiy statistika va xalqaro indekslarning birgalikda qo'llanilishi baholash natijalarining ishonchliligini oshirdi.

Tadqiqotda hududiy raqamli rivojlanish tizimi to'rtta funksional bo'g'inga ajratildi: raqamli infratuzilma, institutsional boshqaruv, inson kapitali va raqamli tadbirkorlik muhiti. Har bir bo'g'in uchun kuzatiladigan indikatorlar majmui belgilandi, bo'g'inlar o'rtasidagi bog'lanish esa yuqoridan pastga yo'nalgan siyosat oqimi va pastdan yuqoriga yo'nalgan monitoring oqimi shaklida tavsiflandi. Ushbu tuzilma tahlil natijalarini umumlashtirishda va amaliy model ko'rinishida rasmiylashtirishda tayanch sifatida xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatning raqamli yetuklik darajasini baholash xalqaro indekslar dinamikasini ko'rib chiqishdan boshlandi. Ko'rsatkichlarning so'nggi yillardagi o'zgarishi barqaror ijobiy yo'nalishni namoyon etdi va raqamli rivojlanish sohasidagi institutsional harakatlarning natijaviyligini tasdiqladi. Asosiy indekslar bo'yicha erishilgan mavqe 1-jadvalda umumlashtirildi.

1-jadval

O'zbekistonning xalqaro raqamli rivojlanish indekslaridagi o'rni¹

Indeks (tashkilot)	Yil	Erishilgan natija	Manba
Elektron hukumat rivojlanishi indeksi, EGDI (BMT)	2022	69-o'rin, indeks qiymati 0,7265	[16]
Elektron hukumat rivojlanishi indeksi, EGDI (BMT)	2024	63-o'rin, indeks qiymati 0,7999; «juda yuqori» guruhga birinchi marta kirish	[16]
AKT rivojlanish indeksi, IDI (Xalqaro telekommunikatsiya ittifoqi)	2025	86,5 ball (jahon o'rtachasi — 78,2; Markaziy Osiyoda ikkinchi o'rin)	[17]
GovTech yetuklik indeksi, GTMI (Jahon banki)	2022	198 mamlakat orasida 43-o'rin, yetakchi «A» guruhi	[18]
GovTech Enablers subindeksi (Jahon banki)	2022	raqamli ko'nikma va innovatsiyalar bo'yicha dunyoda 4-o'rin	[19]
Global innovatsiyalar indeksi, GII (JIMT)	2025	139 mamlakat orasida 79-o'rin; Markaziy va Janubiy Osiyoda 3-o'rin	[20]

Jadval ma'lumotlari elektron hukumat yo'nalishidagi siljishning izchil xarakterga ega ekanini ko'rsatadi. Ikki baholash davri mobaynida mamlakat jami yigirma to'rt pog'onaga yuqoriladi va 2024-yilda elektron hukumat rivojlanishi indeksining «juda yuqori» guruhiga birinchi marta kirdi; erishilgan 0,7999 qiymati strategiyada 2025- yil uchun belgilangan 0,75 maqsadli ko'rsatkichdan oshib ketdi [16]. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanish indeksida qayd etilgan 86,5 ball jahon o'rtachasidan sezilarli yuqori bo'lib, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi mintaqasi o'rtachasiga yaqinlashdi [17]. Davlat boshqaruvining raqamli yetukligi bo'yicha esa xalqaro baholash mamlakatni yetakchi guruhga kiritdi, davlat xizmatlarini yetkazib berish subindeksida erishilgan natija jahon o'rtachasidan ancha yuqori bo'ldi [18]. Raqamli ko'nikma va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi omillar bo'yicha erishilgan mavqe inson kapitaliga qaratilgan institutsional e'tiborning samarasini aks ettiradi [19].

Institutsional boshqaruv bo'g'inining holati elektron hukumat indeksining tarkibiy qismlari orqali batafsilroq ko'rinadi. Telekommunikatsiya infratuzilmasi subindeksi 0,87, inson kapitali subindeksi 0,75, onlayn xizmatlar subindeksi esa 0,76 darajasida baholandi; davlat xizmatlarining yagona interaktiv portali orqali yetti yuzdan ortiq elektron xizmat taqdim etilmoqda [11]. Subindekslar o'rtasidagi nisbat infratuzilma bo'g'inining yetakchilik qilayotganini, onlayn xizmatlar va inson kapitali bo'g'inlari esa o'sish zaxirasiga ega ekanini ko'rsatadi. Hududiy darajada ushbu zaxirani ishga solish elektron xizmatlarning mahalliy sharoitga moslashtirilgan

¹ Manba: [16], [17], [18], [19] va [20] manbalari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

turlarini ko'paytirish va foydalanuvchilar bilan ishlash madaniyatini mustahkamlash orqali amalga oshiriladi.

Raqamli infratuzilma bo'g'inida erishilgan natijalar hududiy rivojlanish uchun moddiy asos yaratdi. Mamlakat bo'ylab yotqizilgan optik tolali aloqa liniyalarining uzunligi 2023-yilda 227 ming kilometrdan oshdi, beshinchi avlod mobil aloqa texnologiyasi hamda ovozli aloqaning zamonaviy standartlari joriy etildi. Keng polosali ulanish sifatining o'sishi ham sezilarli bo'ldi: 2025-yil boshiga kelib fiksirlangan keng polosali ulanishning mediana tezligi 79 Mbit/s, mobil ulanishniki esa 38 Mbit/s darajasiga yetib, yillik o'sish mos ravishda 43 va 53 foizni tashkil etdi [21]. Tezlikning bunday o'sishi hududlarda bulutli xizmatlar, masofaviy ta'lim va elektron tijorat kabi yuqori talabchan xizmatlarni joriy etish imkonini kengaytirdi.

Raqamli tadbirkorlik muhiti bo'g'inida erishilgan natijalar yaqqol namoyon bo'ldi. IT Park rezidentlari soni bir necha yil ichida 147 tadan 3064 tagacha, ya'ni yigirma bir barobarga oshdi; axborot texnologiyalari xizmatlari eksporti 2024-yilda 901 million dollarga yetdi va eksport geografiyasi 90 mamlakatni qamrab oldi. Mamlakatda umumiy qiymati 1,2 milliard dollarga baholangan 600 dan ortiq startup faoliyat yuritmoqda, 2020-2025 yillarda startaplar 352 million dollar investitsiya jalb etdi, shundan 265 million dollari 2025-yil ulushiga to'g'ri keldi [22]. Ushbu ko'rsatkichlar raqamli sektorning milliy iqtisodiyotda mustaqil o'sish nuqtasiga aylanganini dalillaydi.

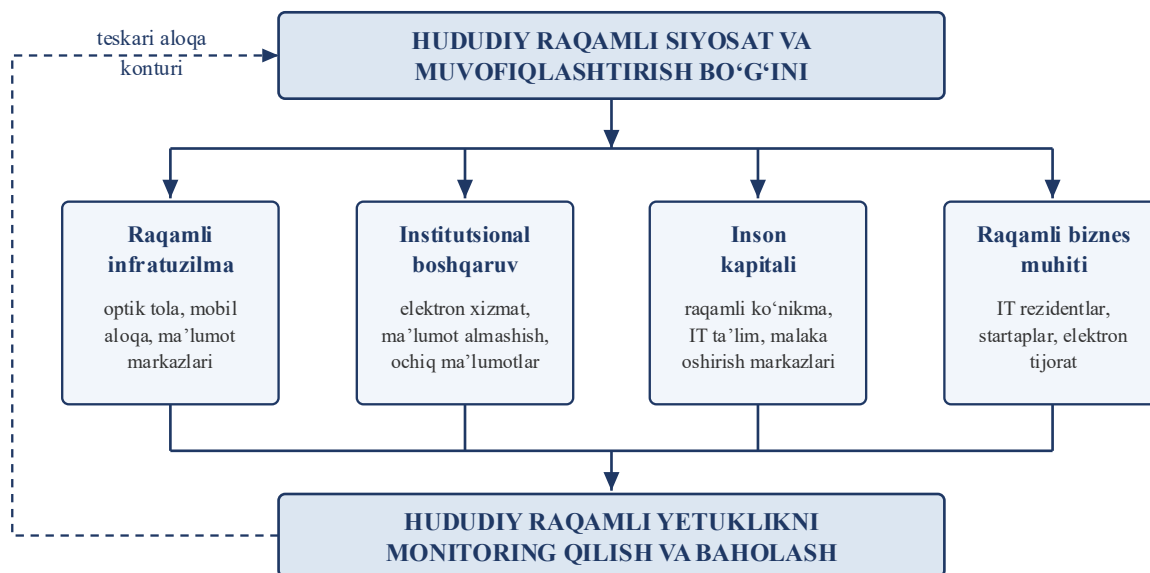
Raqamli biznes faoliyatining hududlar bo'ylab yoyilishi alohida e'tiborga loyiq. 2025-yilning sentyabr-noyabr oylarida IT Park rezidentligiga qabul qilingan 470 ta kompaniyaning 212 tasi viloyatlarda ro'yxatdan o'tdi, bu yangi tashkil etilgan subyektlarning qariyb yarmini tashkil qiladi. Yangi ishtirokchilarning asosiy qismi eksportga yo'naltirilgan kompaniyalar bo'lib, ular 2026-yil oxirigacha 70 million dollardan ortiq xizmat eksport qilishni va olti yarim mingdan ziyod ish o'rni yaratishni rejalashtirgan [23]. Raqamli faoliyatning poytaxtdan tashqariga chiqishi hududiy bandlik tuzilmasini boyitish va malakali yoshlarni joylarda saqlab qolish imkonini beradi.

Sohaning o'sish istiqbollari belgilangan maqsadli ko'rsatkichlarda ham o'z aksini topdi. Axborot texnologiyalari xizmatlari hajmini o'ttiz foizga oshirib 80 trillion so'mdan, eksportini esa bir milliard dollardan oshirishga qaratilgan vazifalar qo'yildi; masofaviy xizmatlar eksportini texnik xizmat ko'rsatish doirasidan chiqarib, buxgalteriya, konsalting, sug'urta va yuridik xizmatlar yo'nalishlarida kengaytirish kun tartibiga olib chiqildi [24]. Xizmatlar turining kengayishi hududlarda mavjud gumanitar va iqtisodiy yo'nalishdagi kadrlar salohiyatidan foydalanish imkonini oshiradi.

Hududiy kesimda raqamli rivojlanishni o'lchash uchun milliy statistika tizimida zarur indikatorlar qatori shakllantirilgan. Rasmiy statistikada axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sektorida yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat hajmi va uning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, axborot iqtisodiyoti va elektron tijorat sektorining ulushi, kontent sektori ko'rsatkichlari hamda keng polosali mobil tarmoq orqali internetga ulanish imkoniyatiga ega uy xo'jaliklari ulushi muntazam e'lon qilib boriladi [15]. Ushbu

qatorni hududiy kesimda muntazam yuritish va xalqaro indekslarning subindekslari bilan metodologik jihatdan moslashtirish hududiy raqamli yetuklikni qiyosiy baholashning milliy tizimini shakllantirish imkonini beradi.

Yuqorida keltirilgan natijalar hududiy raqamli rivojlanishni boshqarishning yaxlit tizimi sifatida umumlashtirildi. Model to'rtta funksional bo'g'inni birlashtiradi va ularni yuqoridan pastga yo'nalgan siyosat oqimi hamda pastdan yuqoriga yo'nalgan monitoring oqimi orqali bog'laydi. Tizimning tarkibiy tuzilishi 1-rasmda keltirildi.

Natija: hududning raqamli yetuklik darajasi va iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi

1-rasm. Hududiy raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish tizimining to'rt bo'g'inli modeli¹

Modelga ko'ra, hududiy raqamli siyosat va muvofiqlashtirish bo'g'ini strategik maqsadlarni belgilaydi hamda resurslarni taqsimlaydi. Raqamli infratuzilma bo'g'ini texnik imkoniyatni yaratadi, institutsional boshqaruv bo'g'ini ushbu imkoniyatni xizmatlarga aylantiradi, inson kapitali bo'g'ini xizmatlardan foydalanish va yangilarini yaratish salohiyatini ta'minlaydi, raqamli tadbirkorlik muhiti bo'g'ini esa yaratilgan salohiyatni iqtisodiy qiymatga ko'chiradi. Monitoring va baholash bo'g'ini natijalarni o'lchab, teskari aloqa konturi orqali siyosat bo'g'iniga qaytaradi. Ushbu konturning mavjudligi tizimning o'z-o'zini sozlash qobiliyatini ta'minlaydi va resurslarni eng zaif bo'g'inga yo'naltirish imkonini beradi.

Modelni amalda qo'llashda bo'g'inlarni rivojlantirish ketma-ketligi muhim ahamiyat kasb etadi. Infratuzilma bo'g'ini boshqa bo'g'inlar uchun zaruriy shart bo'lgani sababli birlamchi tartibda mustahkamlanadi, institutsional boshqaruv bo'g'ini yaratilgan imkoniyatni xizmatlarga aylantiradi, inson kapitali bo'g'ini xizmatlardan foydalanish darajasini oshiradi, tadbirkorlik muhiti bo'g'ini esa yakuniy iqtisodiy qiymatni shakllantiradi. Ketma-ketlik qat'iy emas: hududning boshlang'ich holatiga qarab bo'g'inlar parallel ravishda ham rivojlantirilishi mumkin. Monitoring konturi

¹ Muallif ishlanmasi

aynan shu tanlovni asoslash uchun zarur ma'lumotni beradi va resurslarni eng katta qaytim beradigan yo'nalishga yo'naltirish imkonini yaratadi.

Modelni amaliyotga joriy etishda xalqaro tajribaning boshqaruv jihatlari foydali oriyentir bo'lib xizmat qiladi. Yevropa Ittifoqida raqamli o'zgarishlar «Raqamli o'n yillik» siyosat dasturi doirasida boshqarilib, a'zo davlatlarning milliy strategik yo'l xaritalarida umumiy qiymati 288,6 milliard yevroga teng chora-tadbirlar belgilangan; hisobotda belgilangan maqsadlarga erishish ittifoq yalpi ichki mahsulotiga 1,8 foizgacha qo'shimcha o'sish berishining mumkinligi qayd etilgan [25]. Ushbu tajribaning o'zagi - yagona indikatorlar tizimi asosida yillik monitoring o'tkazish va natijalarni milliy darajadagi rejalashtirish sikliga qaytarish - hududiy raqamli yetuklikni baholashning milliy tizimini shakllantirishda qo'l keladi.

Tahlil natijalari uch xulosaga olib keldi. Birinchidan, mamlakatning raqamli yetukligi bo'yicha erishilgan xalqaro mavqeyi institutsional boshqaruv va infratuzilma bo'g'inlarining mutanosib rivojlangani hisobiga shakllandi. Ikkinchidan, raqamli tadbirkorlik muhiti hududlarga yoyilish bosqichiga o'tdi va bu jarayon hududiy bandlik hamda eksport salohiyatini kengaytiruvchi omilga aylanmoqda. Uchinchidan, tizimning barqaror ishlashi uchun hududiy kesimda muntazam o'lchanadigan va qiyoslanadigan raqamli yetuklik indikatorlari majmui talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot hududlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish tizimini yaxlit boshqaruv obyekti sifatida talqin etish imkonini berdi. Raqamli iqtisodiyotning qatlamli nazariy talqini uning hududiy o'lchovini aniqlashtirishga, xalqaro indekslarning qiyosiy tahlili esa erishilgan darajani xolis baholashga xizmat qildi. Mamlakat elektron hukumat, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanishi va davlat boshqaruvining raqamli yetukligi bo'yicha xalqaro baholashlarda izchil yuqorilash dinamikasini namoyish etdi, raqamli sektor esa eksportga yo'naltirilgan mustaqil o'sish nuqtasiga aylandi.

Taklif etilgan to'rt bo'g'inli model hududiy raqamli rivojlanishni boshqarishning mantiqiy ketma-ketligini belgilaydi va monitoring konturi orqali tizimning o'z-o'zini sozlashini ta'minlaydi. Modelning amaliy qiymati shundaki, u resurslarni taqsimlashda eng kam rivojlangan bo'g'inni aniqlash va unga ustuvor e'tibor qaratish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar shakllantirildi:

birinchidan, har bir hudud uchun raqamli yetuklikning yagona indikatorlar majmuini joriy etish va uni xalqaro indekslarning subindekslari bilan moslashtirish maqsadga muvofiq; bu hududlararo qiyoslashni obyektiv asosga qo'yadi;

ikkinchidan, raqamli infratuzilmaga kiritilayotgan sarmoyani inson kapitalini rivojlantirish dasturlari bilan bir vaqtda rejalashtirish lozim, chunki ulanish sifatining o'sishi foydalanish ko'nikmalari bilan birga kuchli samara beradi;

uchinchidan, hududlarda IT Park rezidentlari sonining ortishi tendensiyasini qo'llab-quvvatlash uchun mahalliy oliy ta'lim muassasalari, o'quv markazlari va kompaniyalar o'rtasida barqaror kadrlar zanjirini shakllantirish zarur;

to'rtinchidan, elektron xizmatlarni hududiy darajada proaktiv ko'rinishga o'tkazish, ya'ni fuqaro murojaatini kutmasdan xizmatni taklif etish amaliyotini kengaytirish davlat boshqaruvi sifatini oshiradi;

beshinchidan, axborot texnologiyalari xizmatlari eksportining tarmoq doirasini kengaytirish, jumladan buxgalteriya, konsalting va yuridik xizmatlarni masofaviy eksport qilish yo'nalishini rivojlantirish hududlardagi iqtisodiy va gumanitar yo'nalishdagi mutaxassislar salohiyatidan foydalanish imkonini beradi;

oltinchidan, hududiy raqamli loyihalar bo'yicha ochiq ma'lumotlar bazasini yuritish va natijalarni yillik hisobot shaklida e'lon qilish monitoring konturining shaffofligini ta'minlaydi.

yettinchidan, hududiy raqamli loyihalarni baholashda faqat texnik bajarilish darajasi emas, balki foydalanuvchilar qamrovi va xizmatdan olingan iqtisodiy samara ko'rsatkichlari ham hisobga olinishi natijadorlikni oshiradi.

Taklif etilgan yondashuv hududiy raqamli rivojlanishni rejalashtirish va baholash amaliyotida hamda raqamli iqtisodiyot bo'yicha keyingi ilmiy izlanishlarda metodologik tayanch sifatida qo'llanilishi mumkin. Keyingi tadqiqotlarda modelning ekonometrik spetsifikatsiyasini ishlab chiqish va uni hududlar kesimidagi panel ma'lumotlarida sinovdan o'tkazish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bukht R., Heeks R. Defining, Conceptualising and Measuring the Digital Economy. GDI Development Informatics Working Paper No. 68. - Manchester: University of Manchester, Global Development Institute, 2017. - 24 p. URL: http://hummedia.manchester.ac.uk/institutes/gdi/publications/workingpapers/di/di_w_p68.pdf

2. UN Trade and Development (UNCTAD). Digital Economy Report 2024: Shaping an environmentally sustainable and inclusive digital future. - Geneva: United Nations, 2024. URL: <https://unctad.org/publication/digital-economy-report-2024>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-son "“Raqamli O'zbekiston - 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. URL: <https://lex.uz/doc-passport/-5030957>

4. Development of China's digital economy: path, advantages and problems // Journal of Internet and Digital Economics. - 2024. - Vol. 4, No. 3. - P. 141-160. URL: <https://www.emerald.com/jide/article/4/3/141/1212337/Development-of-China-s-digital-economy-path>

5. The impact of digital infrastructure on regional green innovation efficiency through industrial agglomeration and diversification // Humanities and Social Sciences Communications. - 2025. URL: <https://www.nature.com/articles/s41599-025-04512-9>

6. Spatiotemporal Distribution and Regional Imbalance of China's Digital Economy // Sustainability. - 2024. - Vol. 16, No. 16. - Article 6738. URL: <https://doi.org/10.3390/su16166738>

7. Spatial analysis of digital economy and its driving factors: A case study of the Yangtze River Delta City Cluster in China // PLOS ONE. - 2024. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11135786/>
8. From digital island to resilient networks: the impact of digital economy agglomeration on urban resilience in China // Humanities and Social Sciences Communications. - 2025. URL: <https://www.nature.com/articles/s41599-025-05874-w>
9. UNDP. O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyoti: sun’iy intellektdan foydalanish uchun raqamli asoslar. - Toshkent, 2025. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-05/uz_digital-economy-study_uz.pdf
10. Razikova G.Sh., Mengliqulov A. Raqamli iqtisodiyot va statistik ko‘rsatkichlar // World Scientific Research Journal. - 2025. - Vol. 45, No. 1. - P. 25-30. URL: <https://openresearch-hub.com/index.php/wsrj/article/view/15>
11. Analysis of Uzbekistan Position in the Global Ranking of Electronic Government Services // Scientists.uz. - 2025. URL: <https://scientists.uz/view?id=9095>
12. International Telecommunication Union. Measuring digital development: ICT Development Index 2025. - Geneva: ITU, 2025. URL: <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/idi2025/>
13. United Nations Department of Economic and Social Affairs. UN E-Government Survey 2024. - New York: UN DESA, 2024. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>
14. World Bank. GovTech Maturity Index (GTMI). - Washington, DC: World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/govtech/gtmi>
15. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Rasmiy statistika: Raqamli iqtisodiyot. URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/raqamli-iqtisodiyot>
16. Uzbekistan ranks 63rd in E-Government Index // UzDaily. - 2024. URL: <https://www.uzdaily.uz/en/uzbekistan-ranks-63rd-in-e-government-index/>
17. Uzbekistan Emerges as Central Asia’s Digital Leader in Global ICT Index // The Caspian Post. - 2025. URL: <https://caspianpost.com/uzbekistan/uzbekistan-emerges-as-central-asia-s-digital-leader-in-global-ict-index>
18. The World Bank highlighted Uzbekistan in the 2022 Public Sector Digital Transformation Trends report // Raqamli texnologiyalar vazirligi. - 2023. URL: <https://digital.gov.uz/en/news/view/883/>
19. According to the results of the World Bank “GovTech Maturity Index”, Uzbekistan moved up by 37 positions // E-gov.uz. - 2023. URL: <https://egov.uz/en/news/according-to-the-results-of-the-world-bank-govtech-maturity-index-uzbekistan-moved-up-by-37-positions-in-the-field-of-public-administration-and-public-services-and-by-65-places-in-digital-skills-and-innovation-in-public-services-639>
20. World Intellectual Property Organization. Global Innovation Index 2025: Uzbekistan. - Geneva: WIPO, 2025. URL: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2025/uz.pdf>

21. Digital Watch Observatory. Uzbekistan: country profile. - 2025. URL: <https://dig.watch/countries/uzbekistan>

22. O'zbekiston IT kompaniyalar uchun kadr yetkazib beruvchidan jozibador markazga aylanmoqda // Gazeta.uz. - 2025 yil 7 oktyabr. URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2025/10/07/ict-week-uzbekistan/>

23. 2025 yil kuzida 267 ta eksport qiluvchi kompaniya IT Park Uzbekistan rezidenti maqomini oldi // IT Park Uzbekistan. - 2025. URL: <https://www.it-park.uz/uz/itpark/news/2025-yil-kuzida-267-ta-eksport-qiluvchi-kompaniya-it-park-uzbekistan-rezidenti-maqomini-oldi>

24. 2025 yilda IT xizmatlari eksportini 1 mlrd dollardan oshirish rejalashtirilmoqda // Gazeta.uz. - 2025 yil 7 fevral. URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2025/02/07/it-export/>

25. European Commission. State of the Digital Decade 2025 report. - Brussels, 2025. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/state-digital-decade-2025-report>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:
Ingliz tili muharriri:
Rus tili muharriri:
Musahhih:
Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Karimova Shirin Zoxid qizi
Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, avgust, 8-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 362/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**